

Ysraýylyň ýiten taýpasy: Efiopiýalylar

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 26 января, 2025

Ysraýylyň ýiten taýpasy: Efiopiýalylar YSRAÝYLYŇ ÝITEN
TAÝPASY: EFIOPÍÝALYLAR

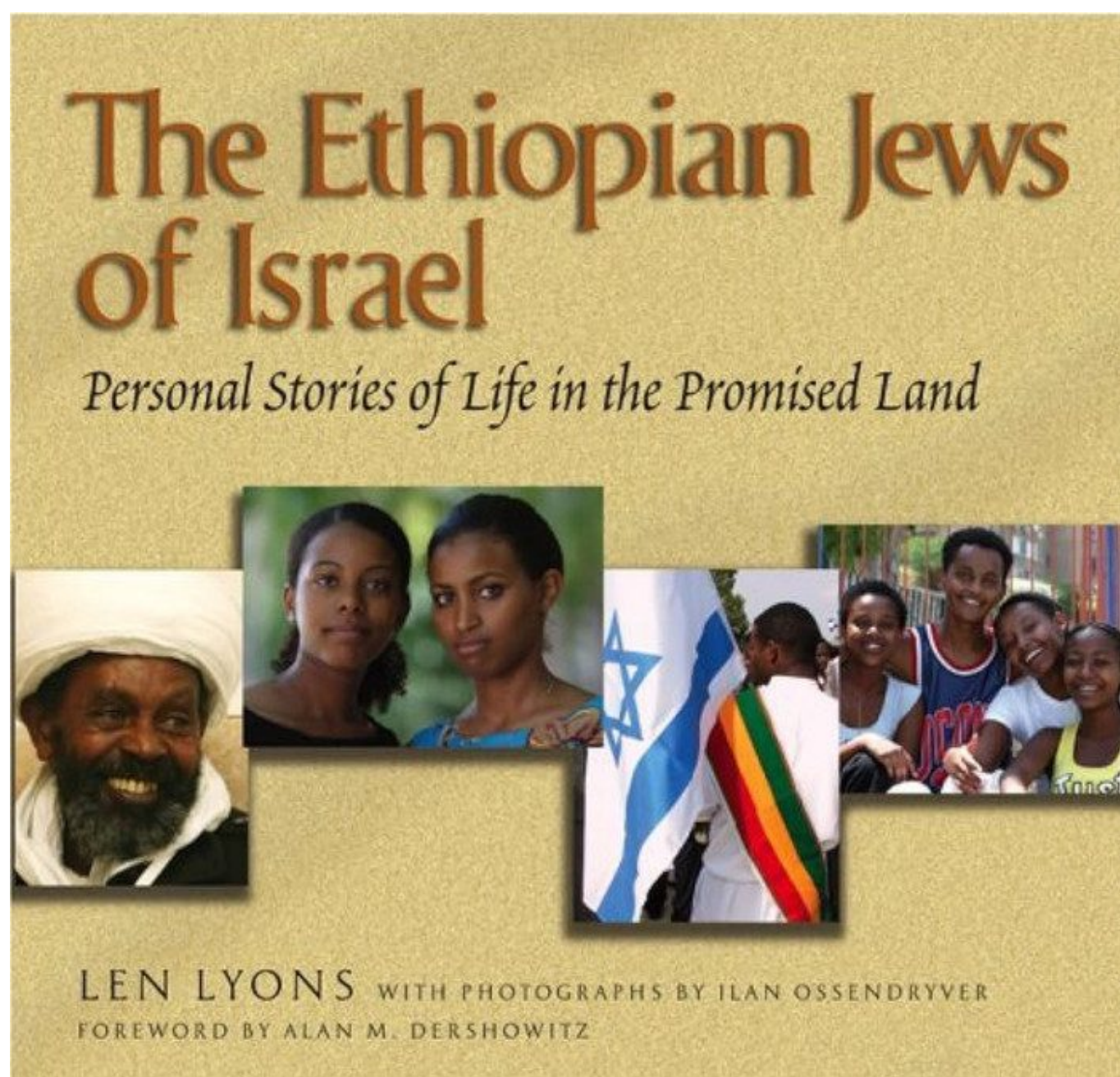
Fotosurat: Jewish Voice

Jöhit halky başga ýurtlaryň arasynda ýitip giden on taýpanyň birinem ýatdan çykarmady. Haçanam bolsa bir gün täzedem jemlenişjekdiklerine bolan ynanç (Ezede Ýahuda bilen bir taýak ýaly. 37:15-28) Injil öňdengörüjiliginiň bir parçasydur we häzirkizaman ortodoksal iudeýler tarapyndan Mesihi tanap biljek yşaratlardan biridigine ynanylýar.

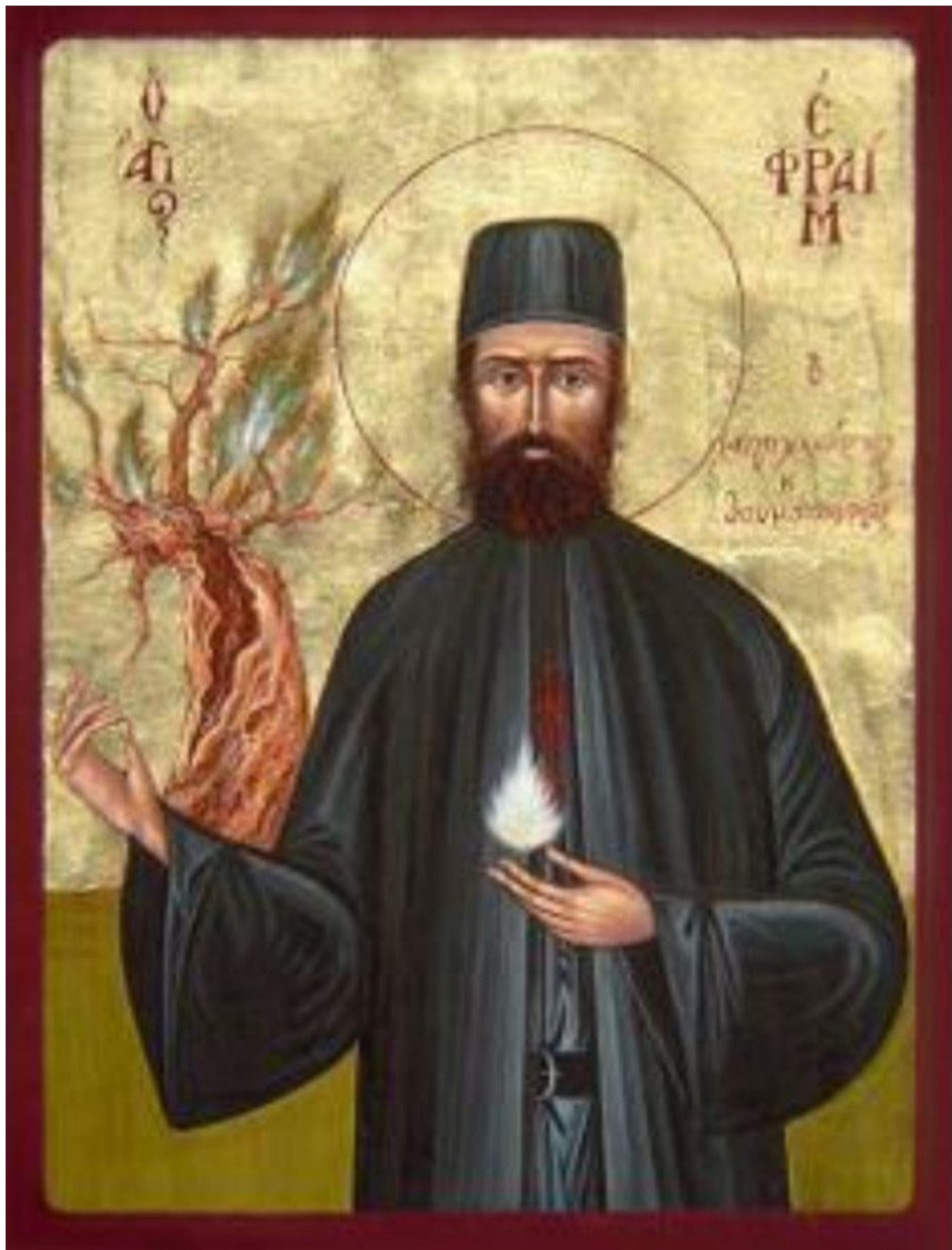
Netijede jöhit halkynyň arasynda on taýpanyň neberesinden gelýän izolirlenen kowçumlaryň üstüniň açylmagy we Ysraýyla gaýdyp gelmegi bilen ýakyndan gyzyklanyldy.

Dagly jöhitler diýilýän şeýle toparlaryň birine öňki Sowet Soýuzynyň günorta respublikalarynda gabat gelindi. Olar Ysraýyldan gelen wekiller bilen duşuşanlarynda, gadymy zamanlarda Ysraýyldan çykyp gaýdyşlaryny Babyl sürgünine däl-de, assiriýalylaryň zamanyna uzaýandygyny bildiler.

Bulam olary on taýpanyň biri edýär. Bu dagly jöhitleriň köpüsi häzir Ysraýyla dolandy. On taýpanyň kimdigini saklaýan we iudeý döp-dessurlaryny saklap galan beýleki toparlar Efiopiýada (falaşalar), Zimbabwede (Lemba taýpasy), Owganystanda we Päkistanda (Pathan taýpalary), Hindistanda (Kaşmir), Birmada (Menşe taýpasy), Hytaýda (Çan-Min), Ýaponiýada tapyldy.

Bärde ýene-de bir zat bar, olam on taýpadan müňlerçesi jöhit däller bilen nikalaşdy we ysraýyllylar hökmünde milli aýratynlyklaryny ýitirdiler. Köp sanly butparaz halkyň arasynda olar kiçijik etniki azlykdy. Şeýle-de bolsa, genetiki taýdan alanda, olaryň nesilleri indi бүтін adamzat nesline siňip gidipdir. Iudeý däl ýurtlara on taýpadan gelýän bu neberäniň pygamberlik ähmiýeti barmy? On taýpa boýunça iň täsin öňdengörüjilikleriň birem, Ýakup pygamber tarapyndan on taýpanyň ulusynyň we iň esasysynyň atasy Efraýyma nygmat berilende berildi. Ýakup «onuň (Efraýymyň) neslinden gelýänler ýurtlaryň dolmuşlygy bolar» diýdi (Ýaradylyş 48:19). Köne Ähtde beýle adatdan daşary sözüň ýurtlaryň dolulygynyň (ibrany dilinde «melo ha-goým») görünýän ýeke-täk ýeri şu ýerdir. Gynansak-da, köplenç hakyky manysyny gizleýän köp sanly halk geçirilýär: Efraým dünýäniň ähli jöhit däl halklarynyň arasyna siňip gitmelidir.

Ata-babalarynyň taryhyň dürli döwürlerinde çalt köpelmegi, adam populýasiýalarynyň taryhy garym-gatymlaşmagy bilen birleşende, on taýpadan (we beýleki her adam toparyndan)

drobly inišiñ bütin dünýäniñ ilatyna ýaýrajagyny kepillendirýär.

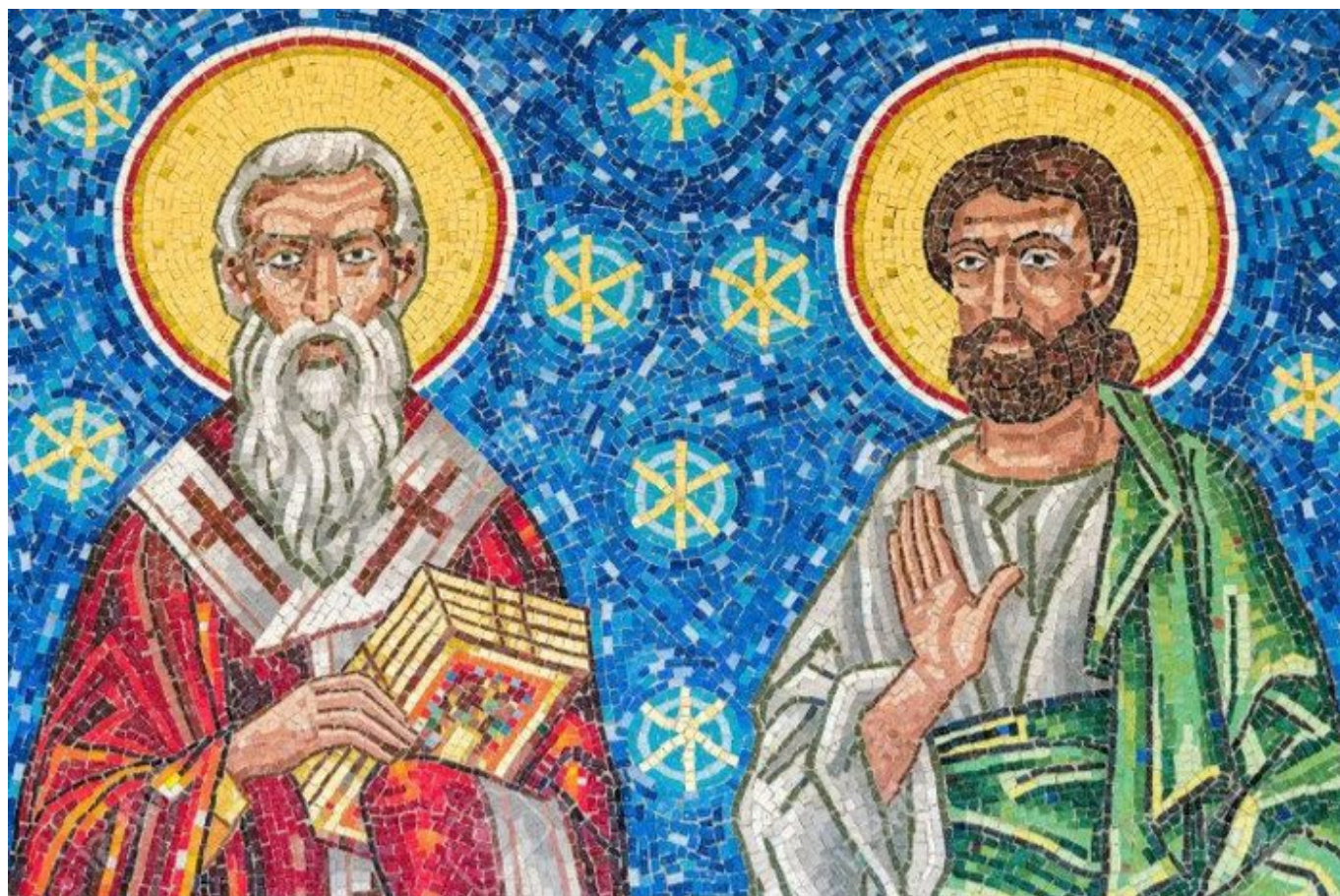
Ilçi Pawel halklaryň bu dolulygyndan pygamberlik manysy bilen doludygyny görkezýän paragrafda gürrüň edýär.

Romda. 11:25 Ysraýylyň Injile garşy şu günki gyýtaklaýyn gödekleşmesinden söz açylanda, munuň halklaryň dolulygybgelende durmuşa geçjegi aýdylýar (Rom. 11:25).

Bu, iudeý bolmadyk iman edenleriň çokundyrylandygy ynanjyň zeýtun agajy bilen baglanyşykly meşhur paragrafda ýerleşipdir. Başgaça aýdanda, gelen halklaryň dolulygy, jöhit dälleriň Isa pygambere iman etmekleri we Ysraýyla çokundyrylmalary manysyny berýär (Efesde bolşy ýaly. 2:12,19).

Apostol Pawel şu ýerde «Ýaradylyşdan» sitata alyp, beýleki halklaryň bu halas bolşuny Efraýymyň neberesinden gelyän halklaryň dolulygynyň öňdengörüjilik bilen yza dolanyp gelşi bilen utgaşdyrýar.

Başgaça aýdanda, beýleki halklaryň azatlygy on taýpanyň dolanyp geljek wagtyna baglydyr.

Başga yerlerde apostol Pýotryňam, Paweliňem Hoşeanyň demirgazyk Ysraýyl patyşalygynyň (on taýpa) Hudaý tarapyndan ret edilendigi we halky bolmakdan çykarylandygy hakda aýdylandan sitata alýar.

Ýöne bu aýdylanlarda geljekdäki düzediş wada berilýär:

«Olara aýdylan ýerde, Siz meniň halkym dälsiňiz. Olara aýdylar, Siz ýaşayan hudaýyň ogullarysyňyz» («Hos». 1:10, şeýle-de, «Jelepeler». 2:23; «Rom». 9:24-25; 1 Petrus 2:10).

Iki apostolam ilki başda on taýpa hakda aýdylan bu sözi iudeý däl hristianlara ýöňkeýär. Iudeý däl hristianlaryň Ysraýylyň Mesihini kabul edip we özülerini Ysraýylyň Hudaýyna goşup, Mesihini dagynyk ysraýyl galyndylarynda (On taýpa) jemlenişjekdigi hakda aýdylanlary ýerine ýetirendigine düşündiler.

Öňki wagtlarda soňky ýyllarda bolşy ýaly käbirleri bu taglymlary Ysraýylyň zeýtun agajyna çokundyrylan iudeý däl hristianlaryň Musanyň kanunyna uýmagynyň gerekdigini aňlatmak üçin ýalňyş düşündiler.

Emma bu boýunça jedel Paweli Antakýada Pýotr bilen harçaňlaşmaga iterdi (Gal. 2:11-).

Netijede, meseläni çözmek üçin Ierusalimde gurultaý geçirildi (Ilçileriň işleri 15). Gurultaýyň «Mukaddes ruhuň» ýolbaşçylygyndaky karary jöhit däl iman edenleriň Musanyň kanunyna uýmagynyň gerek dälligidi (Ilçileriň işleri 15: 19-20, 28-29, şol sanda seret. 5:1-3).

Munuñ özi öñem görşümüz ýaly, ýene şol jöhit däl iman edenleriň hawariler (apostollar) tarapyndan on taýpa bilen utgaşdyrylmagyna garamazdan şeýle boldy.

Hawariler on taýpadan gelmegiň iudeý däl hristianlaryň Musanyň kanunyna uýmagyň gerekdigi manysyny berýändigine görnetin ynananokdylar. Tersine, iudeý däl hristianlar Musanyň kanunyndan azatdylar. (Ilçileriň işleri 15: 10,28).

Şol hir mantyk iudeý hahamlarynyň Musanyň kanunyna görä, on taýpanyň neslinden gelýänleriň jöhit däldigi hakdaky soňky kararlarynda-da görüp bolýar: başgaça aýdanda, on taýpanyň Musanyň kanunyna görä dälligidi (Ýeb. 16b. 9, Ýeb. 17a. 3-4).

Umut ATASEWEN,
gadymydünýä taryhçysy / @atasevenoffica

Şenbe, 25.03.2023 ý. Taryhy makalalar